

FEDTSTEN I THULE

En usædvanlig rejseoplevelse med Thule-eskimoerne i 1965-67

Tekst, foto, tegn. *I. Silis*

Da mine eskimoiske rejsekammerater og jeg lå mange døgn vejrfast, udgæede for foder til hunde og folk, i Smith Sunds voldsomme skrueis, fantaserede vi ofte, at de dejlige, fede søkonger sikkert allerede havde vakt Thuledistrikts fuglefjelde til live. Aj, hvor skulle den lille fugls bryster smage. Kogte, – nej endnu bedre grydestegte i margarine, så fedtet rigtigt kunne glinse i brune, runde kinder. Hundene skulle ligge dorske med kuglemaver i majsolen og komme sig oven på de lange udmarvende vinterrejser.

På den nedlagte boplads Etah vækkede søkongesvarme os med underfuld kvinden, som snart opfyldte fjorden. Men fjeldene levede dog kun kort, en snestorm var i anmarch, og fuglene fortrak.

Vi håbede på Nege, men kun fjern rævegøen brød den umådelige stilhed. I Siorapaluk var søkongerne ligeledes udeblevet.

Den 25. maj var jeg i min søgen nået langt mod syd. Jeg fulgtes nemlig med flere fangerfamilier fra Narssarssuk gennem elvlejerne bag om Kap Atholl mod Quarantit's fuglefjelde, hvor også den amerikanske Loren-station Atholl ligger. Desværre blev vi atter skuffede, vejret var ugunstigt; råt, blæsende, og de eftertragtede fugle holdt sig borte. En sjælden flok hastede forbi højt oppe og langt udover isen – hvorhen?

Fangerne enedes da om, næste dag, at opsøge den store fedtsten ved Uvkusigssaq lidt nord for Pitugtik gletscheren, hvor eskimoerne henter råmateriale til fantasifulde husflidsarbejder. I den lange polarnat, under ufrivillige rejseophold forvandler kyndige hænder denne lyse, grågrønne, bløde sten (også kaldet vægsten) til uhyggelige, barokke, afskyelige, morsomme „tupilakker“, formskønne fangststyr, lysestager, trinde menneskefigurer m. m. Jeg fik fortalt, at tidligere generationer udfærdigede spæklamper og kokekar fra denne forekomst. Udover denne sten kendes vist kun én i hele det store distrikt.

I mellemtiden efterkom vi en invitation fra Loren-stationens gæstfri mandskab. Vi blev beværtet med ostesandwiches, mælk fra en mekanisk ko og et nonstop program af græsselige agent- og monsterfilm.

Næste morgen jog vi afsted langs kysten med fire næsten tomme slæder. Føret var vekslende og spændende, gamle solide snetunge flager, usikker grå nyis gennemskåret af revner, hvor talrige tejsflokke skræmtes ved hundenes fremstørm. Kystfjeldene her er stejle, rødlige, stærkt foldede gnejsformationer med grå striber, meget forskellige fra distriktets ellers flade sandstensplateauer.

For at komme op til fedtstenen, som befinder sig svimlende højt et stykke nedenfor fjeldryggen, må man bag om; op gennem et elvleje, hvor alt overflødigt gods blev efterladt, to hundespand spændt for hver slæde, og hvorfra den møjsommelige opkørsel fandt sted til den snebare, forblæste fjeldryg. Herfra ramlede vi ned mod fedtstenen, så gnisterne føg fra slædemedernes møde med stenblokkene. Snart blev hældningen for stejl. Hundene fortøjedes, og vi klatrede varsomt ned til målet. Den del, der rager frem fra grundfjeldet, er på størrelse med et kammer, og spækket med savflader fra århundreders besøg minder den om en kæmpekrystal.

Fedtsten saves ud.

Forekomster højt til vejs.

Byttet bæres hjem.

Hver fanger udsøgte sig en fremspringende knold af passende kvalitet, fastgjorde en livline, og kort efter blandede savenes hvinen, hakke- og øksehug sig i vindens monotone hylen. Det lysegrå savstøv hvirvles rundt og indhyller som timerne går fangerne helt, kun ansigtets svedstriber afslører deres blåbrune forårspigment. Dybt under os svæver mågerne i elegant glideflugt udstødende skærende skrig. Man undres, hvordan har eskimoerne opdaget denne utilgængelige, isolerede forekomst? Sandsynligvis er forklaringen på isfoden nedstyrtede erosionsstykker. Savene sløves og files atter til. Under arbejdet brækker manganen blok itu på grund af urenheder i stenen, men hen under aften har hver mand ca. 35 kg egnet materiale. Stenene pakkes ind i et klædningsstykke, pandebåndet bindes tredobbelt, en stor sten tages i favnen til kontravægt, og vi klatrer sindigt op til hunde og slæder.

På trods af diverse bremsetove rundt om medehornene bliver nedkørslen forrygende vild. Vi er dårlig nok kommet ud på havisen, før de første stenfigurer har taget form. Filen udskiftes indimellem med salonriflen, og snart har vi sikret os en pæn stak tejs.

Ved ankomsten til teltlejren midt på natten er alt stille, koner og børn er forlængst gået til ro. Vi koger fuglene, spiser dem utålmodigt halvrå, og da midnatssolen har fundet os fra det bagliggende fjeld, genoptager fangerne i „varmen“ billedskærerarbejdet. De færdige figurer opvarmes over primussen og gnides med et stearinlys for at opnå den mørke, karakteristiske fedtede overflade. Danske og amerikanere er meget ivrige efter fedtstensfigurer, som på sjældne indkøbsture til Thule-basen omsættes til transistorradioer, polaroidcameraer, små båndoptagere og de eftertragtede westernrifler med bøjlegreb.